Modellering av hydrologiske prosesser med høy oppløsning i tid og rom

Stein Beldring
Norges vassdrags- og energidirektorat

Hvorfor høy oppløsning i tid og rom?

- Modellens skala må gi en realistisk beskrivelse av prosessenes variasjon i tid og rom
- I nedbørfelt mindre enn ~10^2 km^2 er reaksjonstiden i vassdraget med elver og innsjøer og det omkring-liggende terrenget med vegetasjon, løsmasser og bergrunn mindre enn 1 døgn
- Den hydrologiske modellen må benytte tidsskritt som er kortere enn 1 døgn, for eksempel 1 time
- De meteorologiske dataene som driver den hydrologiske modellen må ha samme tidsoppløsning

Skala – en karakteristisk lengde eller tid for en prosess: (1) utstrekning eller varighet, (2) periode, (3) korrelasjonslengde eller -tid

Nyquist-frekvens = 1 / 2Δt

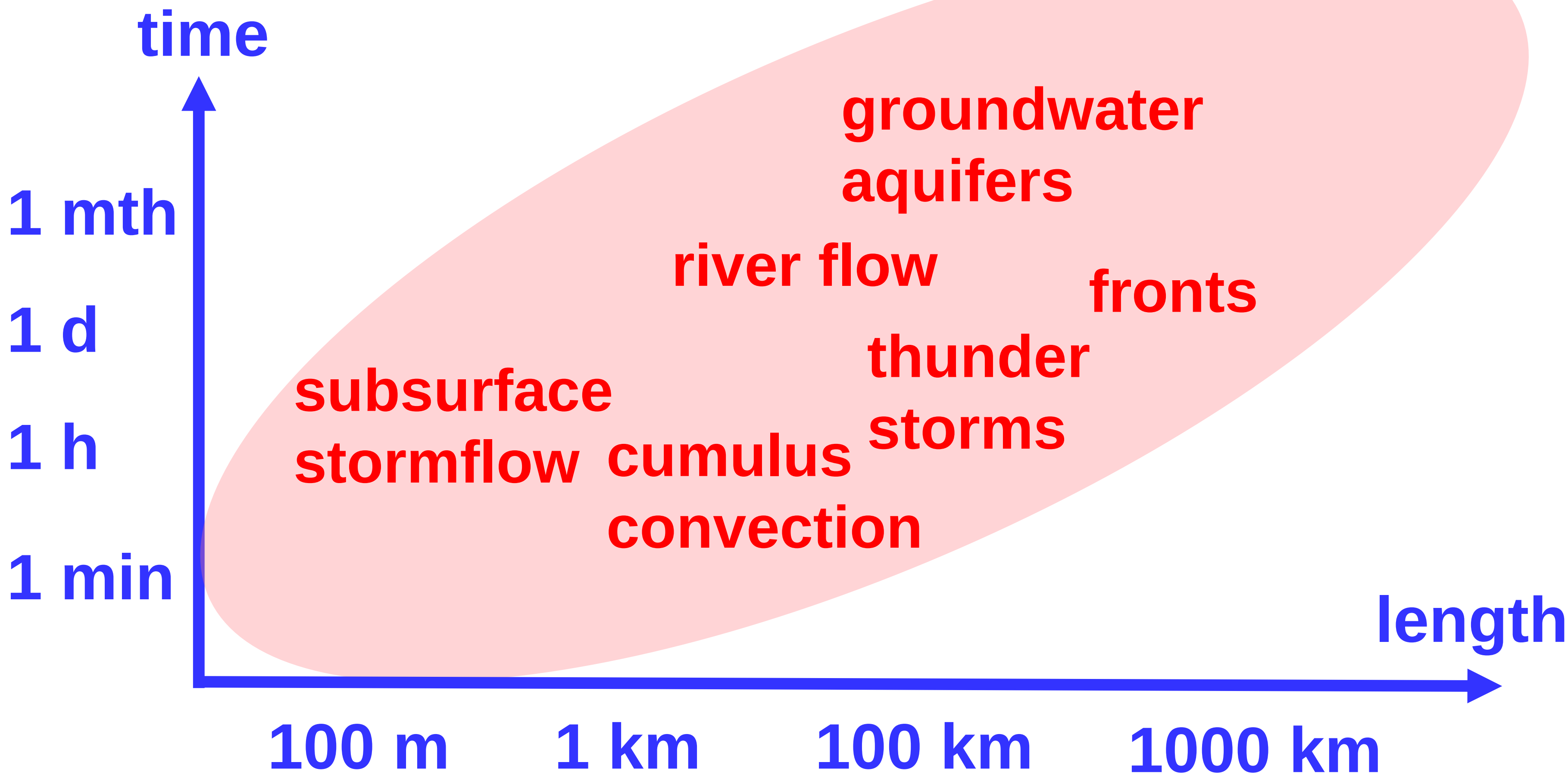

Hydrologiske modeller - feilkilder

Atmosfære

Landoverflate

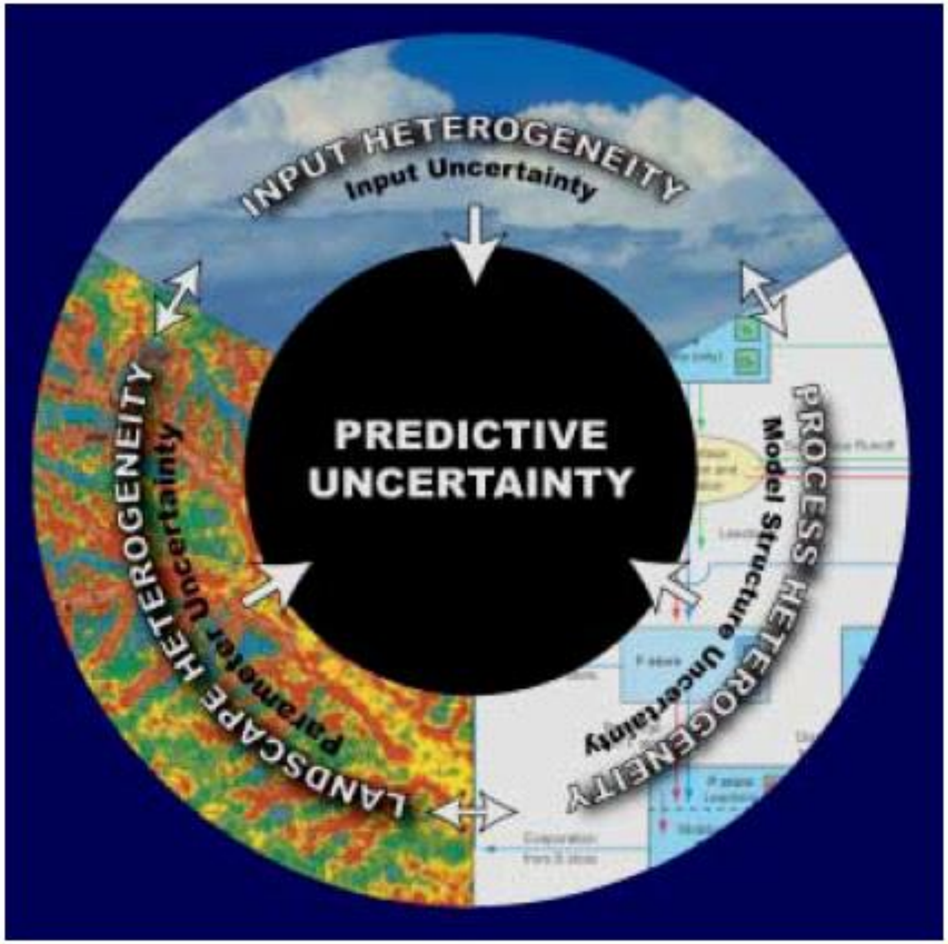

Hydrologisk modell

- parametrisering
- skala

Hydrologiske data

Kilde: IAHS

Grunnvannsmagasin i Norge består i hovedsak av:

- Små områder med fluviale og glasifluviale avsetninger med høy permeabilitet langs de største vassdragene og i lavlandet

- Bunnmorene i skog- og fjellområder hvor grunnvann kontrolleres av nedbør
- Oppsprukket bergrunn bestående av magmatiske og metamorfe bergarter uten primær porøsitet

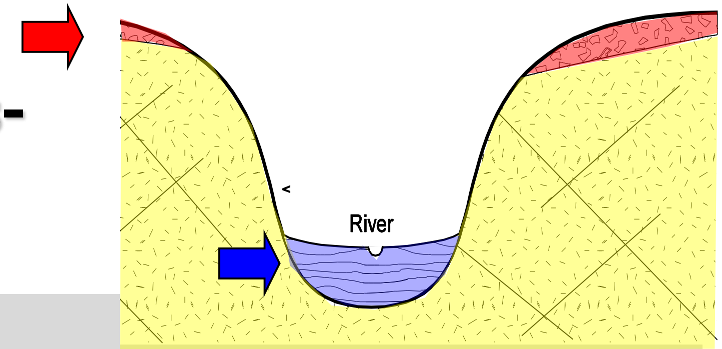

- Noen få store, regionale grunnvanns-magasin med høy porøsitet

- P nedbør
- ET fordampning og transpirasjon
- G grunnvann
- Q vannføring i vassdrag
- S magasinering

$$P + G_{in} = Q + G_{out} + ET + \Delta S$$

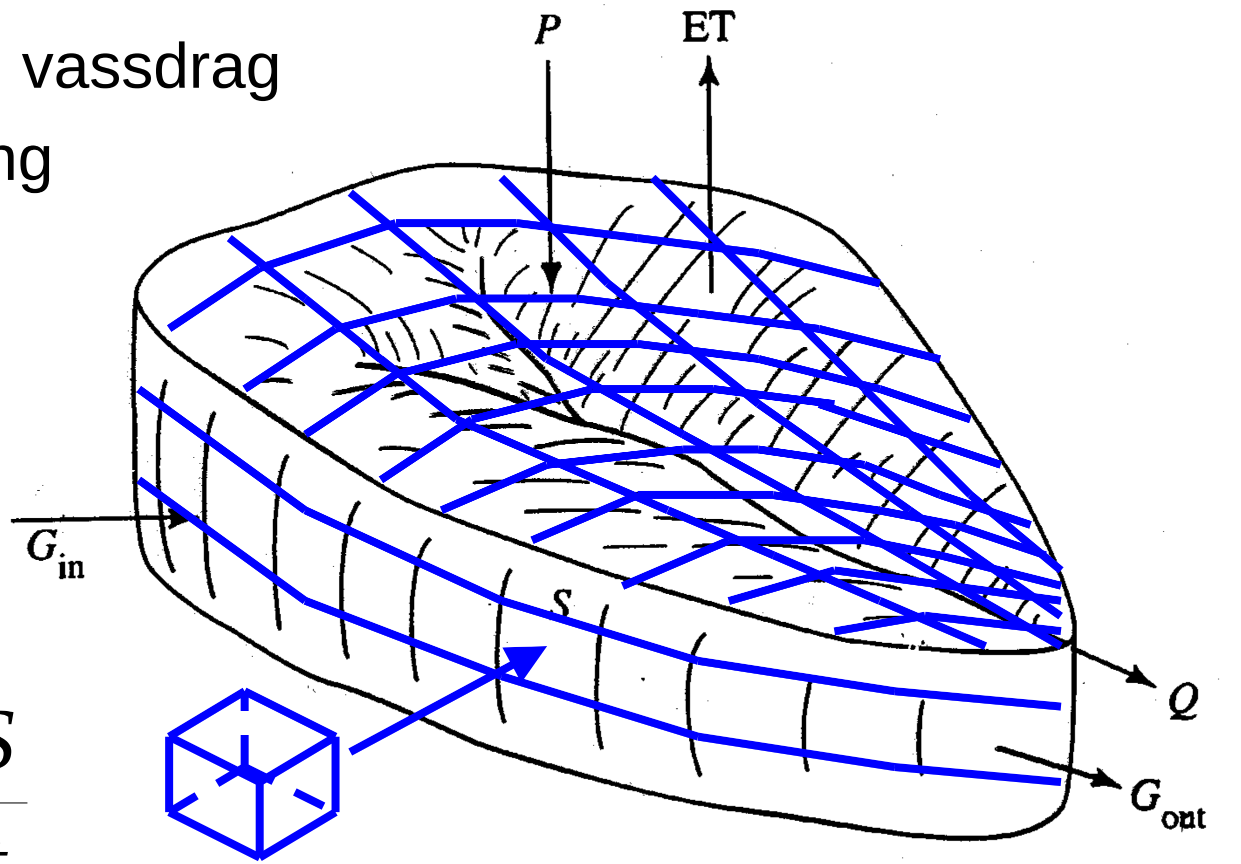

$$i - q = \frac{dS}{dt}$$

The HBV-model –
A Lumped Precipitation-Runoff model

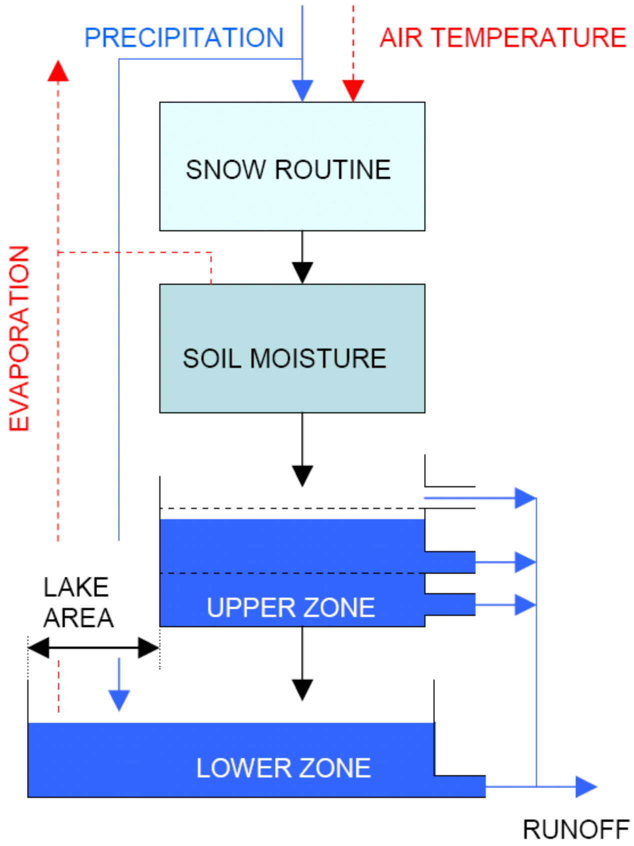

HBV is an acronym formed from **H**ydrologiske **B**yrån avdeling för **V**attenbalans at SMHI, Sweden

The model structure was made by Sten Bergstrøm,

Swedish Meteorological and Hydrological Institute

The model is extensively used for making runoff/inflow forecasts to hydropower systems in Norway, Sweden and Finland, and many other countries in Europe (and outside)

Snow routine must consider the effect of topography

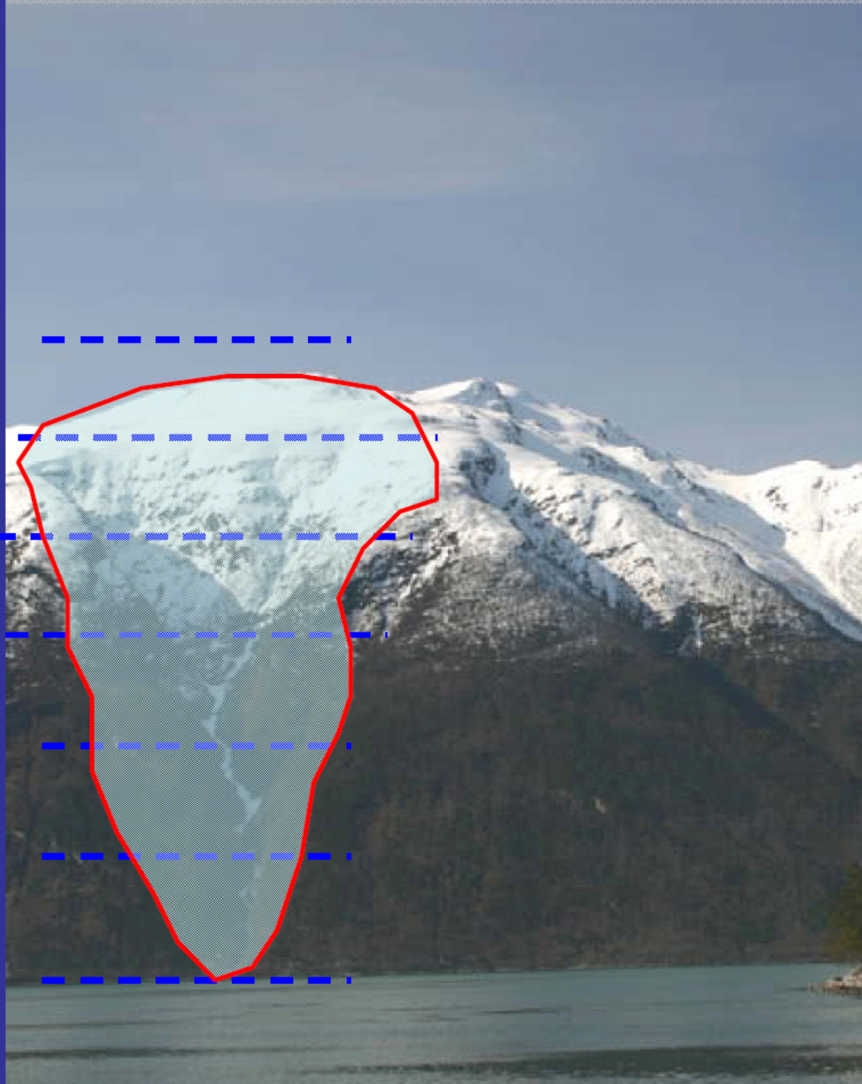

More snow accumulates at higher elevation due to higher precipitation and lower air temperature.

Precipitation type and amount is a function of elevation

Also snow melt varies with elevation

Therefore, we must divide the catchments into a number of zones (typically 5-10 zones) from the lowest to highest levels, and compute accumulation and melt of snow in each zone

HBV-modell med 10 høydesoner og tidsoppløsning 1 time

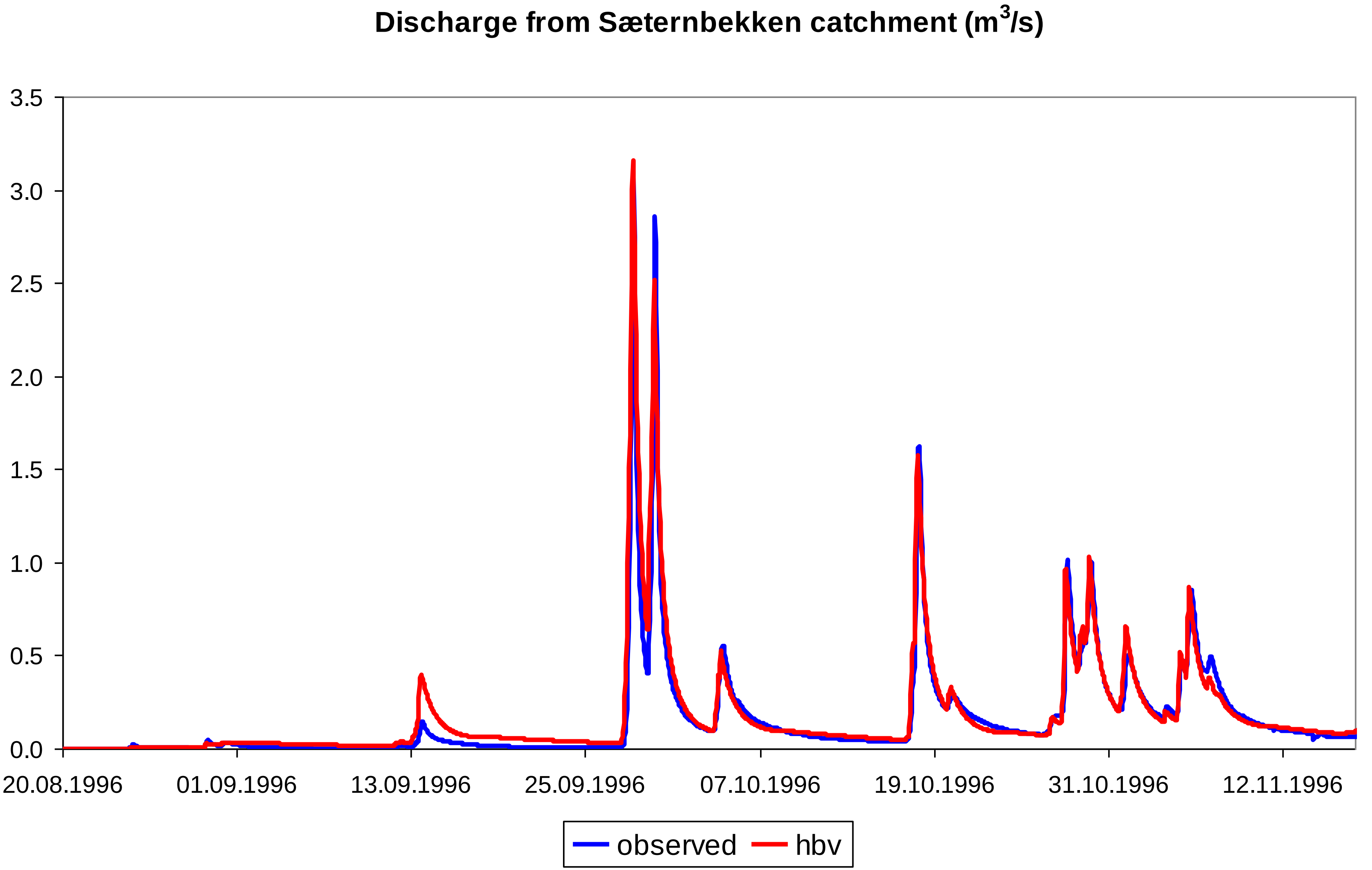

KinematicWave model *Beldring, 2002*

Saturated subsurface flow

Hydraulic conductivity

$$K(u) = K_0\, e^{au}$$

Darcy's law

$$q(u) = K(u) \sin\alpha$$

$$q(s) = \frac{K_0}{a} \sin\alpha\; e^{aD} \left(1 - e^{-as}\right)$$

Continuity equation

$$\frac{\partial q}{\partial l} + \varepsilon \frac{\partial s}{\partial t} = i$$

Saturation overland flow

Overland flow flux law

$$p = \beta\, y^m$$

Continuity equation

$$\frac{\partial p}{\partial x} + \frac{\partial y}{\partial t} = i$$

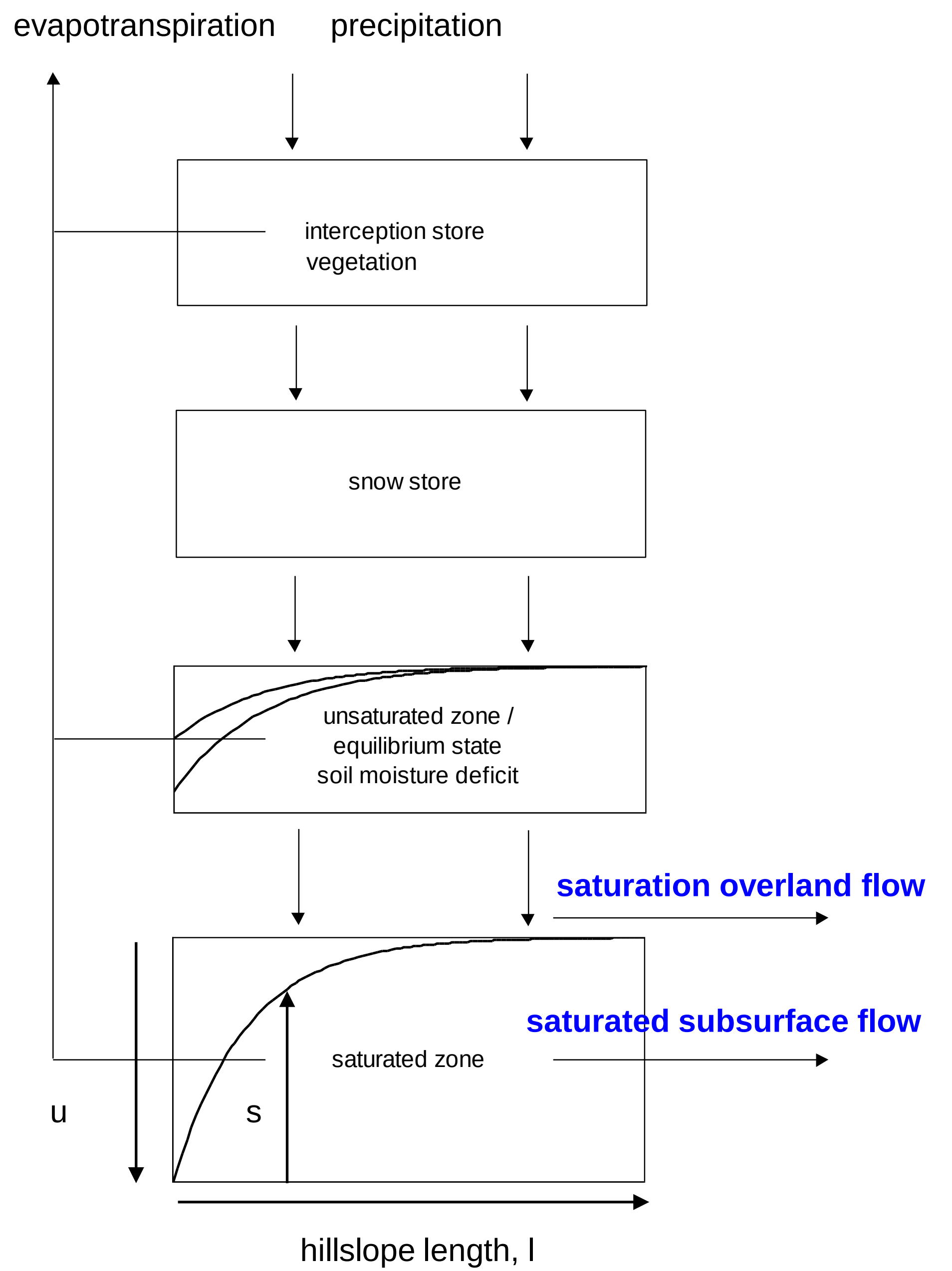

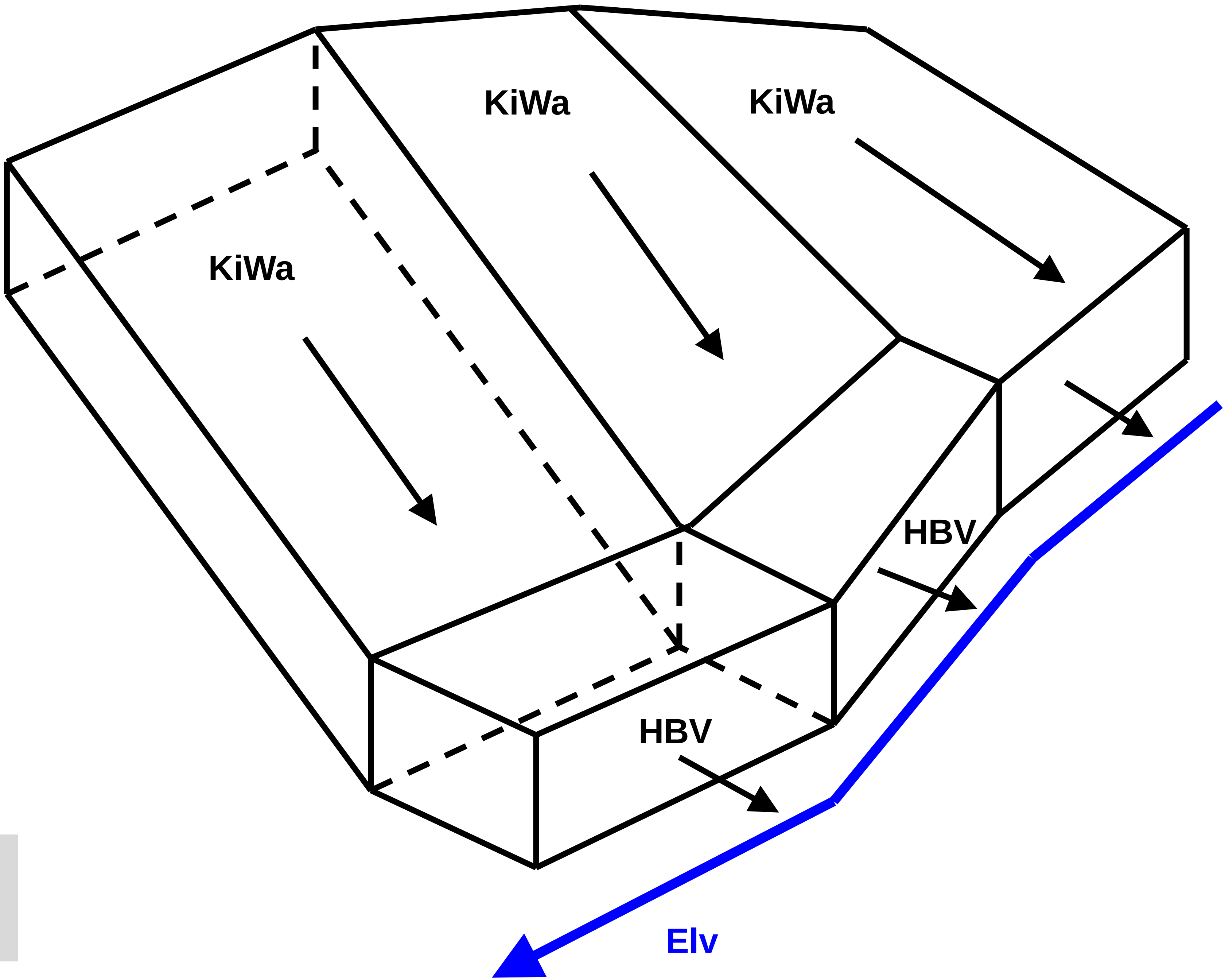
KiWa
KiWa
KiWa
HBV
HBV
Elv

Romlig fordeltHBV-modell med 1 km² grid-ruter:

Månedlig nedbørsum og daglig grunnvannsmagasin høsten 2000
i forhold til gjennomsnittlig verdi for samme måned og dato
http://www.xgeo.no/

Precipitation monthly deviation (11.2000)

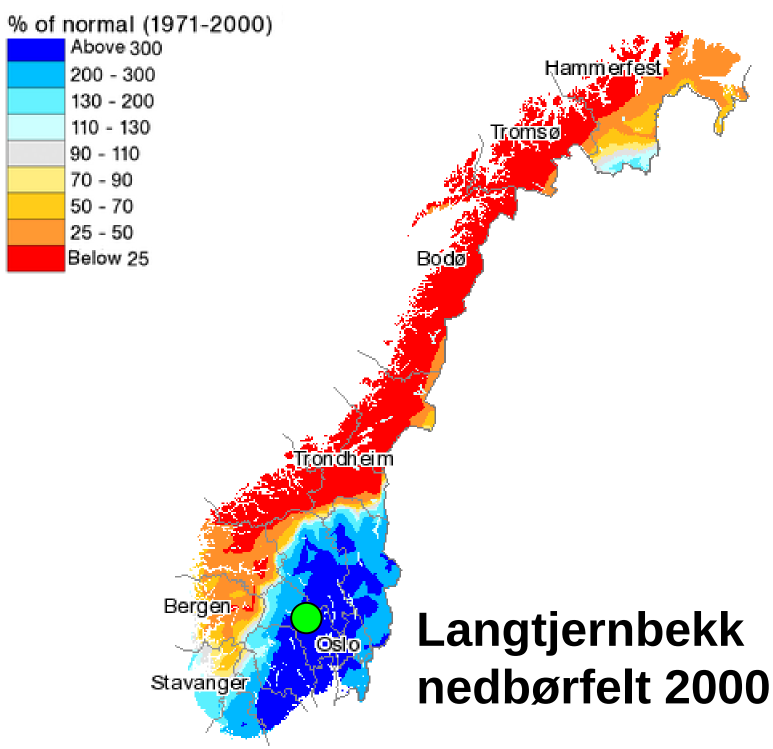

Groundwater level compared to normal (15.11.2000)

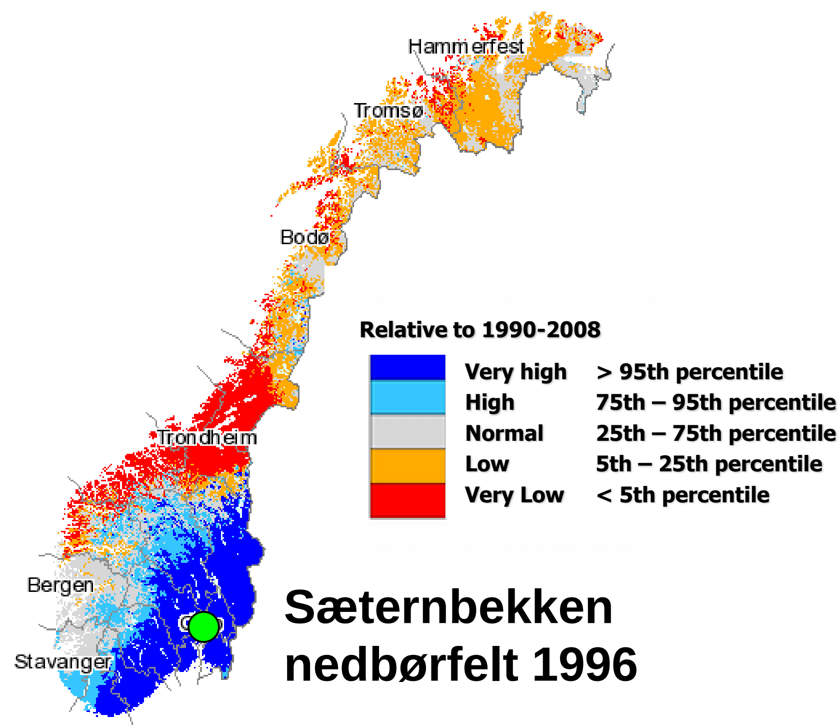

Sæternbekken

Area: 6.33 km²

Forest:	93.1 %
Agriculture:	3.2 %
Bogs:	3.4 %
Lakes:	0.3 %

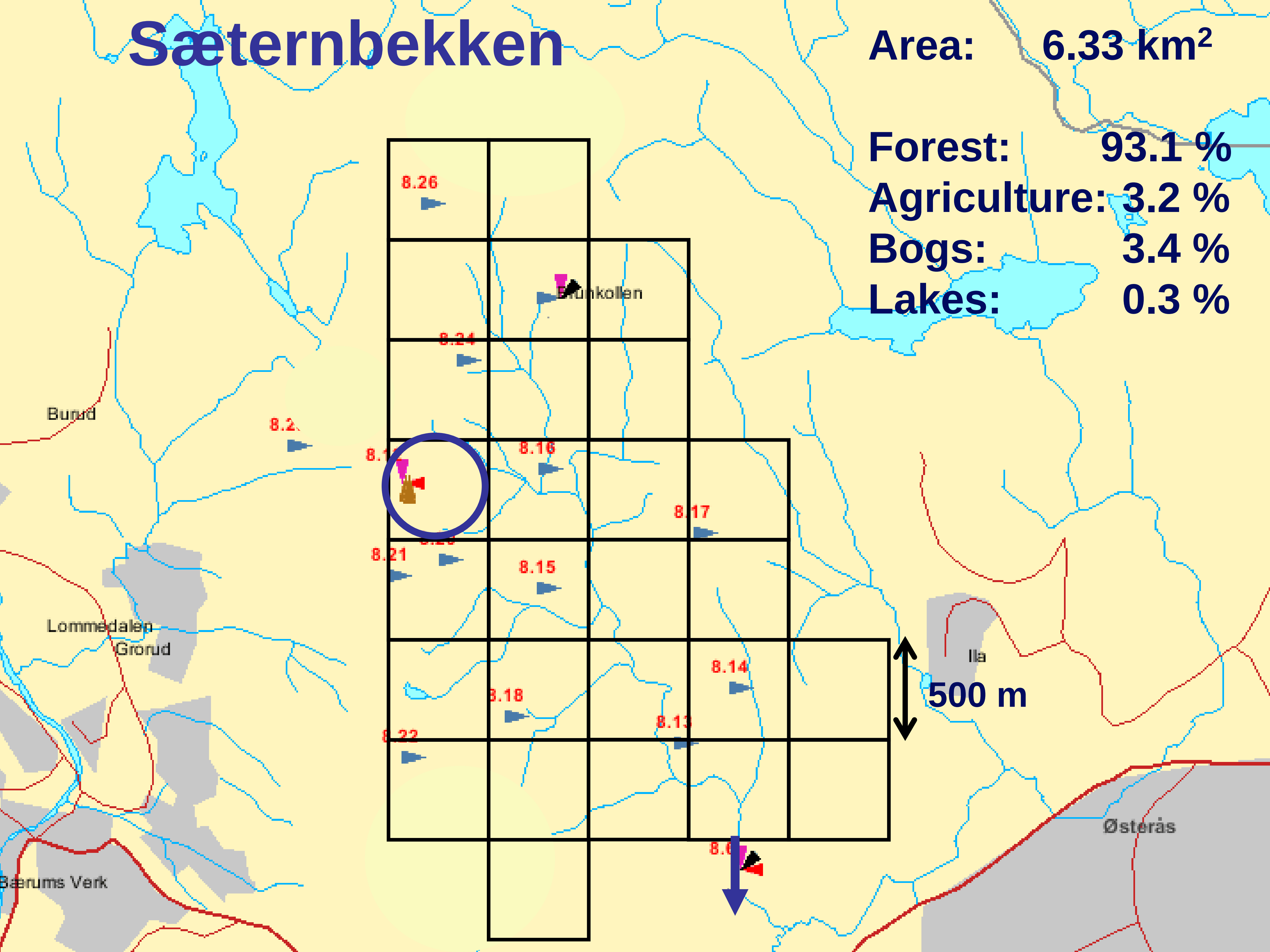

Precipitation for Sæternbekken catchment (mm)

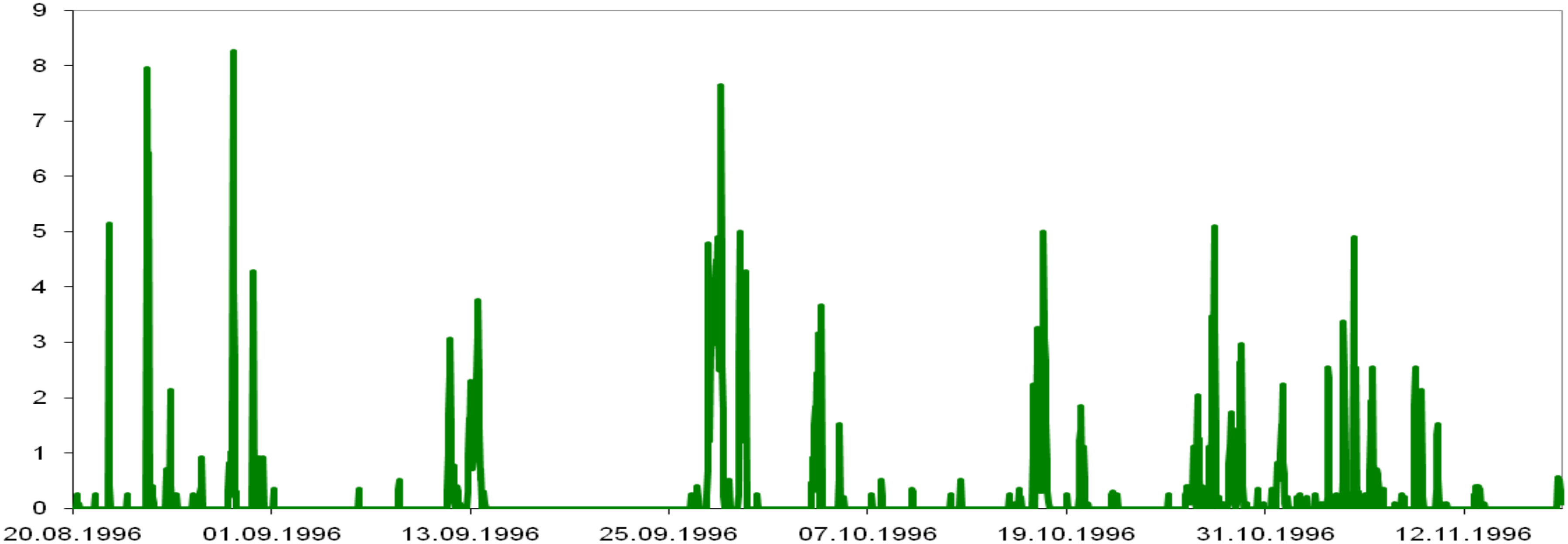

Temperature for Sæternbekken catchment (ºC)

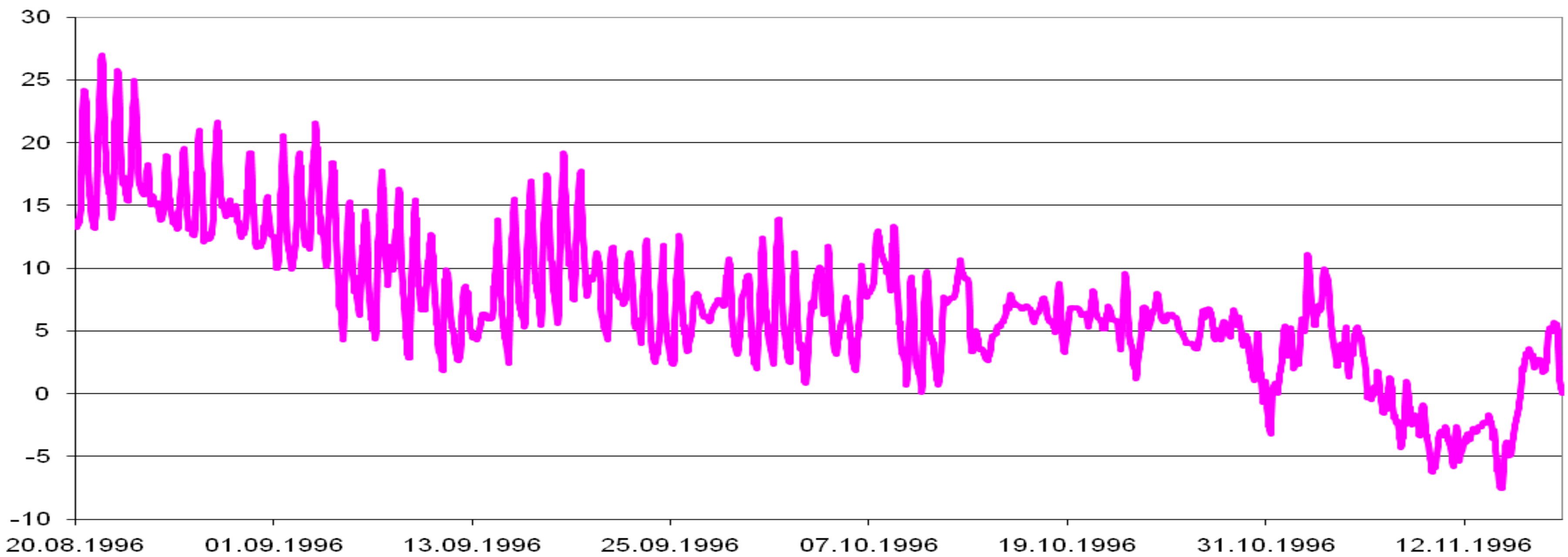

Romlig fordelt kinematic-wave-algoritme med skråninger (hillslopes) på ca. 0.25 km² som beregnings-element, routing i elvenett og tidsoppløsning 1 time

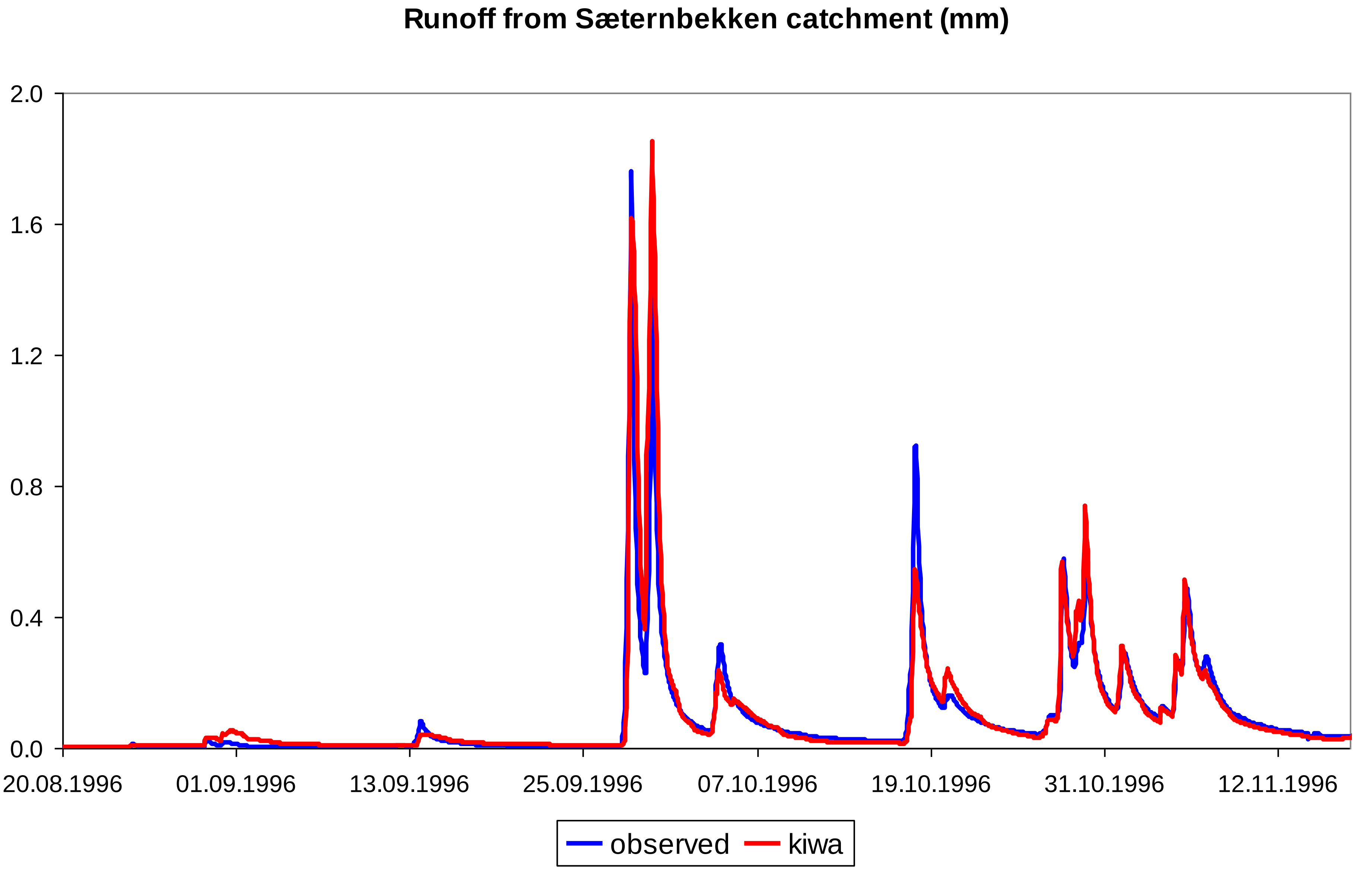

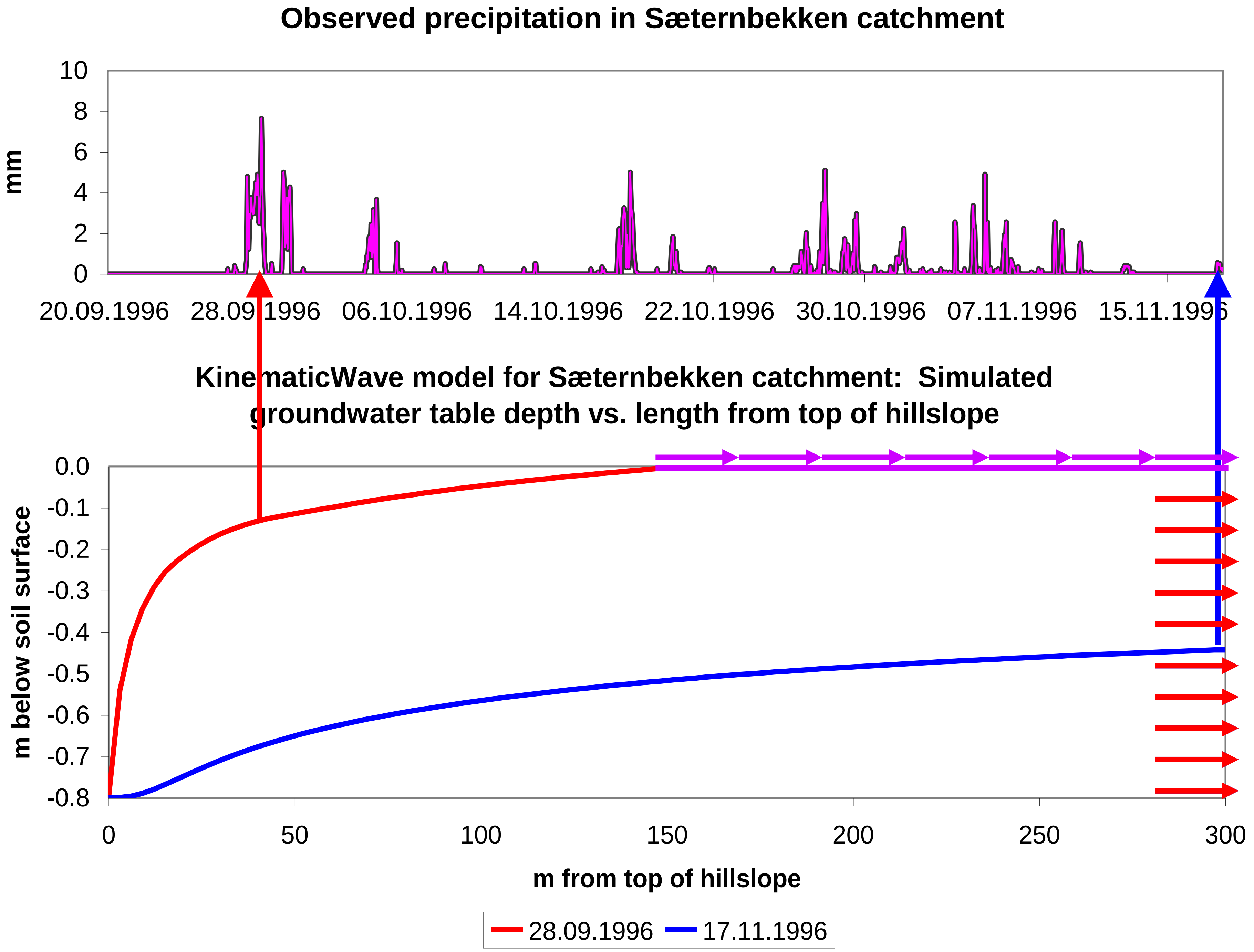

Observed precipitation in Sæternbekken catchment
mm
10
8
6
4
2
0
20.09.1996
28.09.1996
06.10.1996
14.10.1996
22.10.1996
30.10.1996
07.11.1996
15.11.1996
KinematicWave model for Sæternbekken catchment: Simulated groundwater table depth vs. length from top of hillslope
m below soil surface
0.0
-0.1
-0.2
-0.3
-0.4
-0.5
-0.6
-0.7
-0.8
0
50
100
150
200
250
300
m from top of hillslope
28.09.1996
17.11.1996

KinematicWave model with hourly time step for Sæternbekken catchment

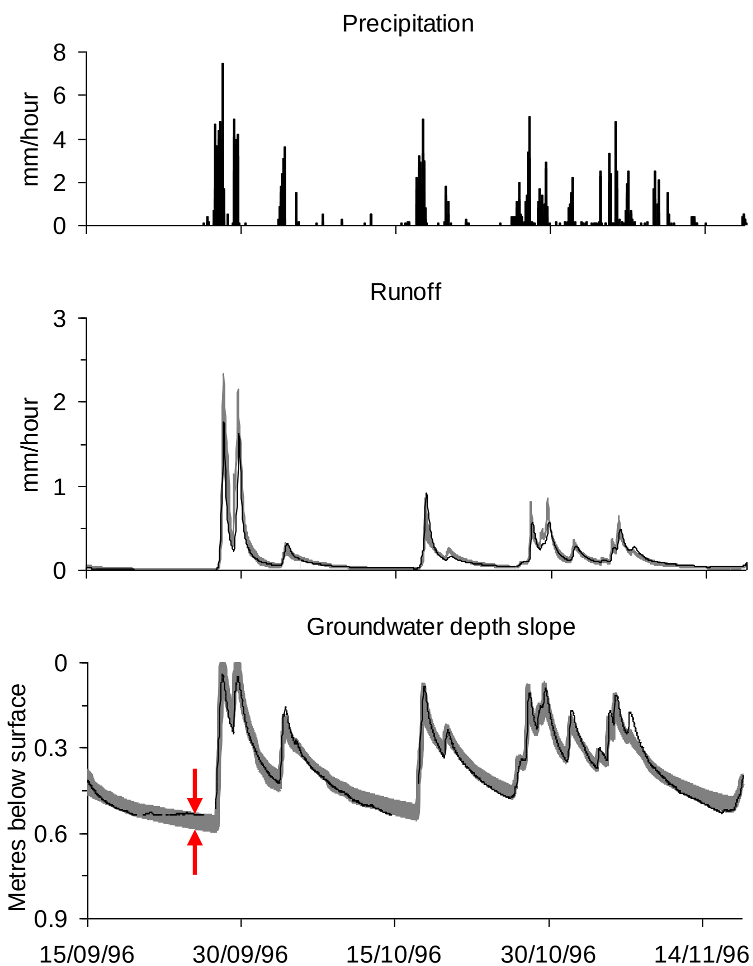

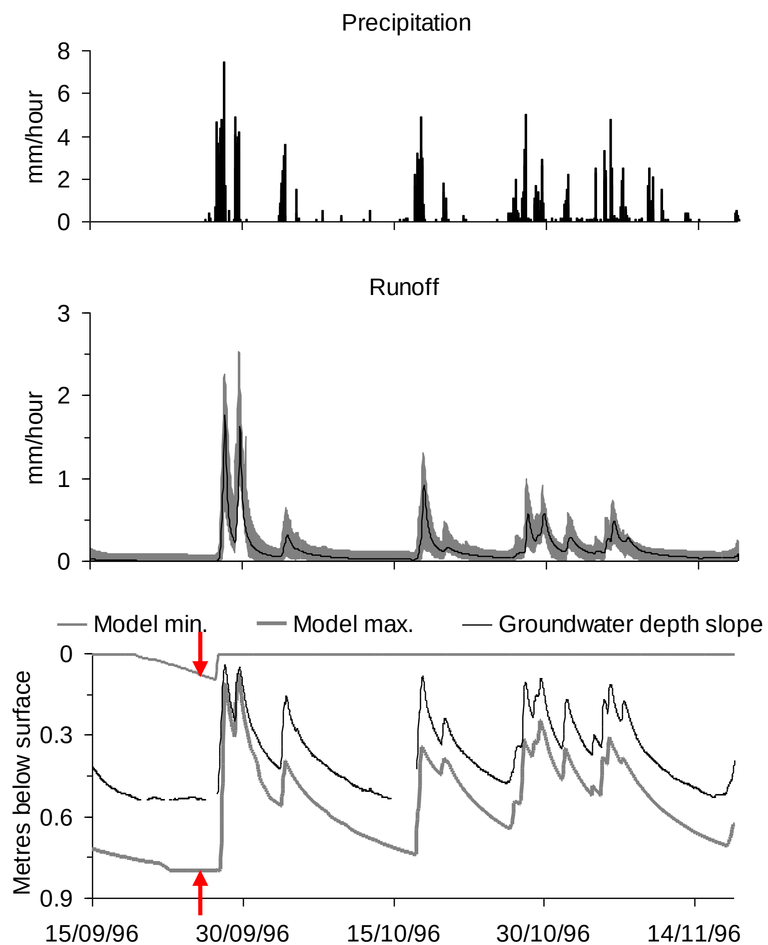

Multi-objective calibration Runoff and groundwater

Single-objective calibration Runoff

Source: Auterives, Lange, Leblois, Beldring and Gottschalk, 2009

Langtjernbekk catchment
Landscape elements and stream network

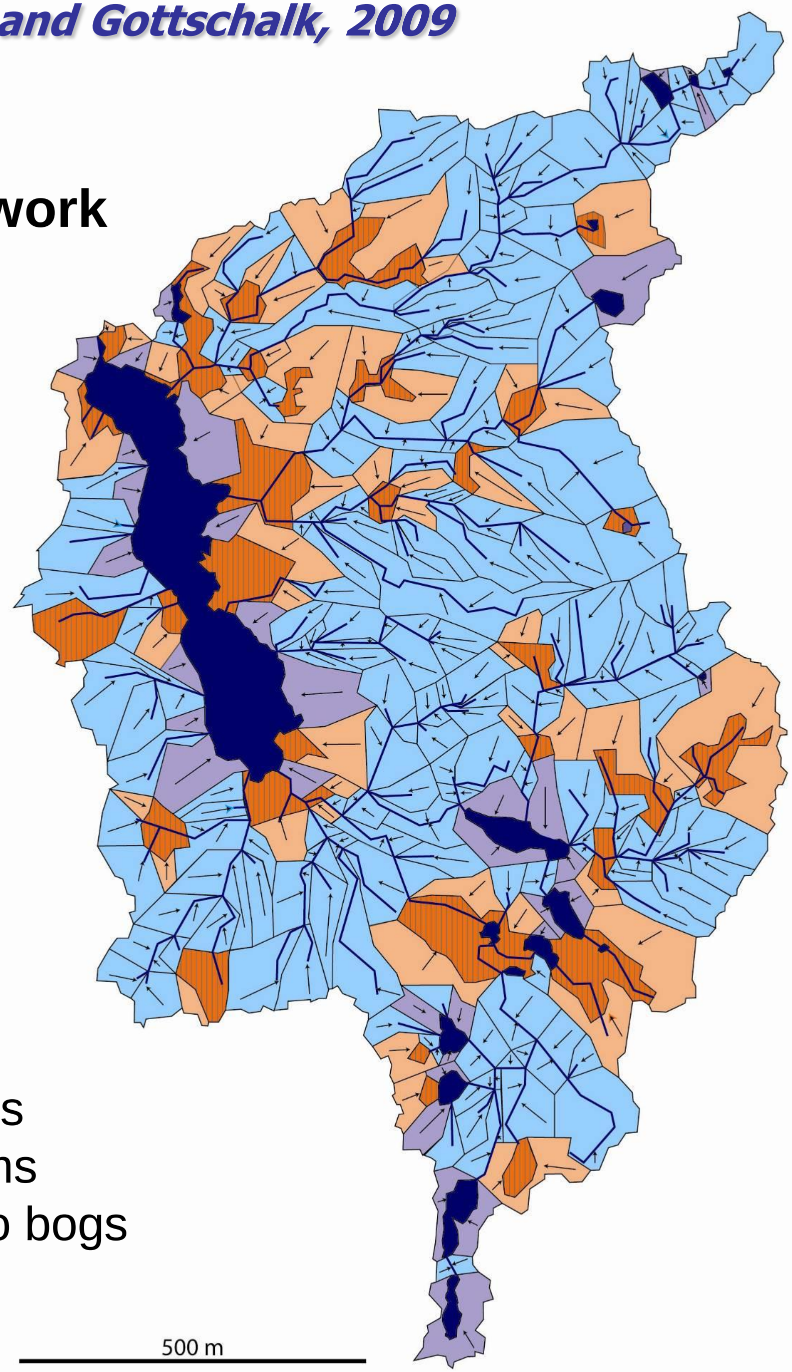

Area: **4.81 km²**

Forest: **87.3 %**
Bogs: **5.8 %**
Lakes: **6.9 %**

Hillslopes: Kinematic Wave
Bogs: HBV
Dark blue : lakes
Purple : KiWa discharging into lakes
Blue : KiWa discharging into streams
Light brown: KiWa discharging into bogs
Dark brown : HBV - bogs

KiWa model for Langtjernbekk catchment

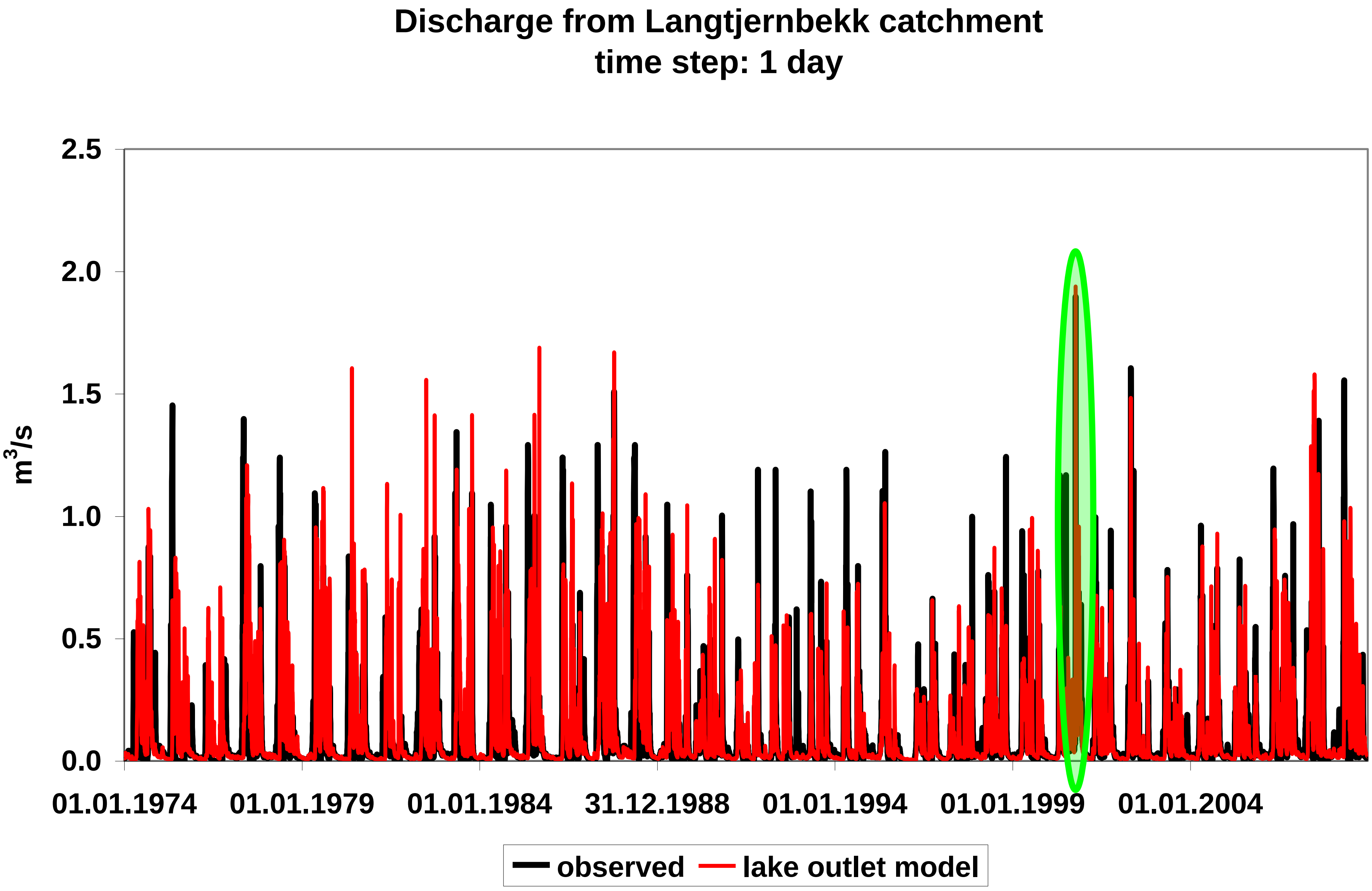

KiWa model for Langtjernbekk catchment

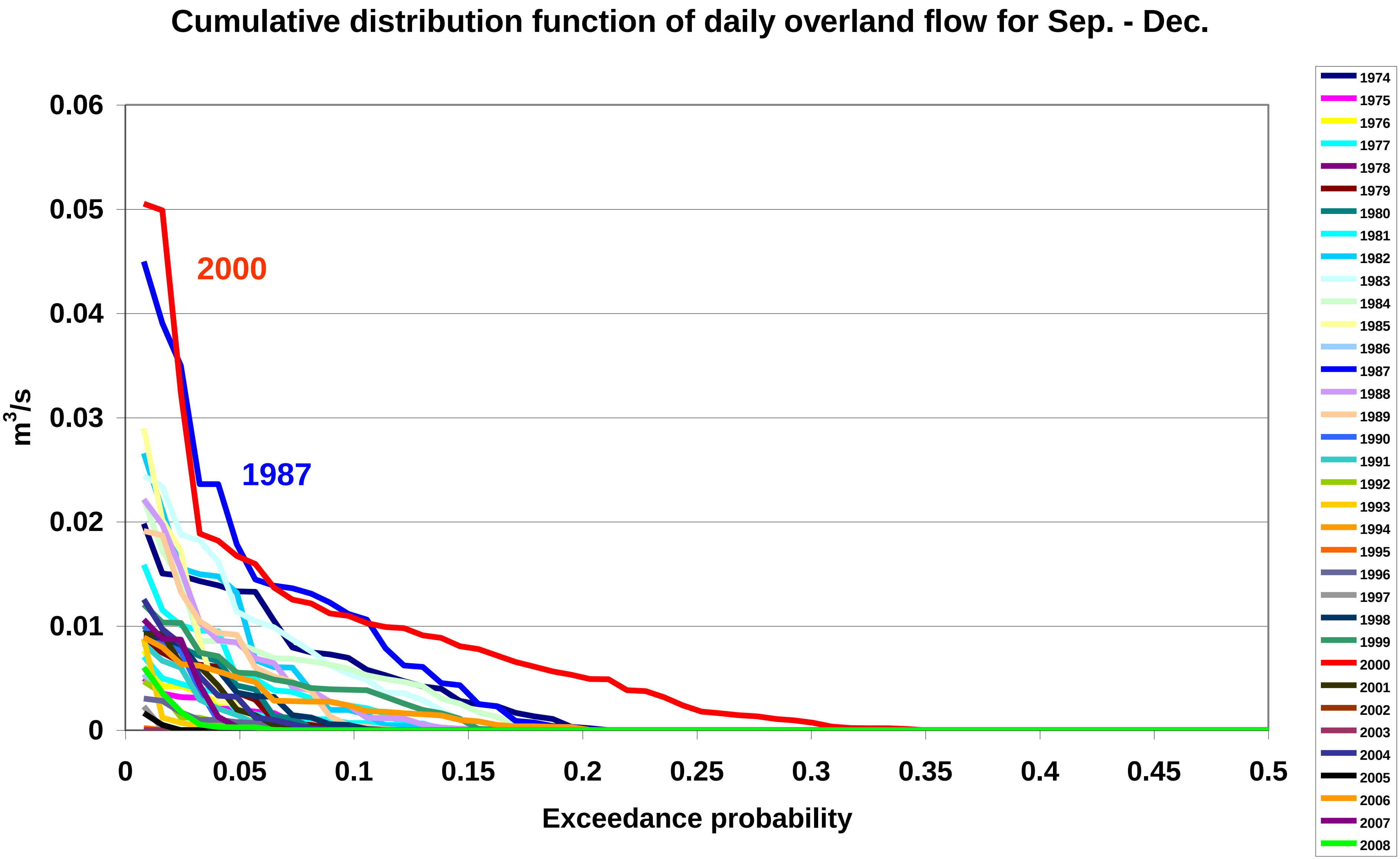

KiWa model algorithm for Langtjernbekk catchment

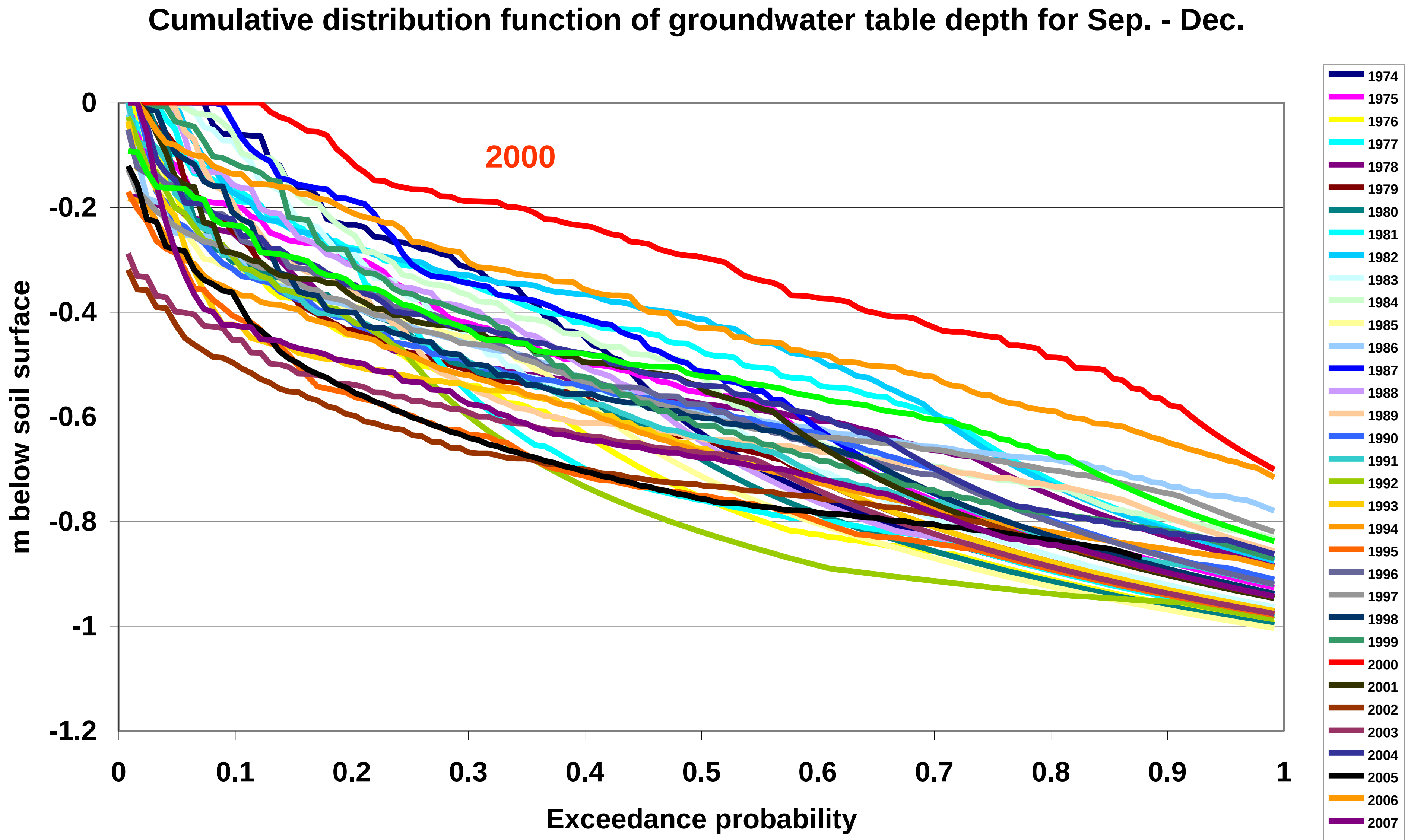

Skala i rom og tid er viktig ved valg av modellstruktur og data

- Vannføring fra små nedbørfelt blir bedre beskrevet med hydrologiske modeller med fin tidsoppløsning
- Romlig diskretisering av modellens beregningselement har betydning for detaljeringsgrad i beskrivelse av prosesser
- Algoritmene som benyttes i den hydrologiske modellen må velges etter formål og behov – modellen må virke godt av de riktige grunnene
- Modellens oppløsning i tid og rom må ta hensyn til skala i de dominerererende prosessene
- Prosess-skala, data-skala og modell-skala må være i overensstemmelse

Takk!